

POSTANOWIENIE

30 stycznia 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 30 stycznia 2026 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa K.M. i K.M.1
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie
z 18 września 2024 r., I ACa 1527/23,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) obciąża stronę pozwaną kosztami postępowania kasacyjnego, pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które –

zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. – będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 18 września 2024 r. (sygn. akt I ACa 1527/23) pełnomocnik pozwanego Banku spółki akcyjnej w W., powołał jako podstawy skargi naruszenie przepisów postępowania (art. 387 § 2¹ k.p.c., art. 316 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 378 § 1 k.p.c., art. 203¹ k.p.c.) oraz naruszenie prawa materialnego (art. 498 k.c. w zw. z art. 499 k.c., art. 499 k.c. w zw. z art. 405 w zw. z art. 481 § 1 w zw. z art. 410 k.c.). Odwołując się do wskazanych podstaw kasacyjnych, skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, powołując się na przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., to jest ze względu na występowanie istotnych zagadnień prawnych oraz potrzebę dokonania wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, a ewentualnie – na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. z uwagi na oczywistą zasadność skargi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odnosząc się do zawartego w skardze kasacyjnej pozwanego wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania, w aspekcie powołanych przezeń przesłanek, należy stwierdzić, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. może zostać uznana za spełnioną jedynie wówczas, gdy skarżący przedstawi zagadnienie prawne o charakterze nowym, dotychczas niewyjaśnionym w judykaturze, mające znaczenie abstrakcyjne i wykraczające poza okoliczności konkretnej sprawy (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01; z 18 września 2012 r., II CSK 180/12; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14; z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16). Zagadnienie to powinno odpowiadać standardowi pytania prawnego kierowanego na podstawie art. 390 § 1 k.p.c., a więc dotyczyć poważnych wątpliwości interpretacyjnych, których nie można usunąć przy zastosowaniu powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 23

stycznia 2014 r., I UK 361/13; z 14 września 2012 r., I UK 218/12; z 8 maja 2015 r., III CZP 16/15; z 24 października 2012 r., I PK 129/12). Nie jest wystarczające samo sformułowanie pytania. Konieczne jest przedstawienie możliwych, alternatywnych odpowiedzi oraz wykazanie, że rozstrzygnięcie zagadnienia może przyczynić się do rozwoju prawa lub zapewnienia jednolitości orzecznictwa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 grudnia 2011 r., II PK 183/11; z 20 grudnia 2011 r., II PK 207/11; z 9 stycznia 2017 r., II CSK 423/16; z 16 maja 2018 r., II CSK 12/18; z 10 maja 2018 r., I CSK 798/17; z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 585/17; z 8 kwietnia 2018 r., V CSK 577/17). W judykaturze podkreśla się, że istotne zagadnienie prawne musi mieć charakter problemu jurydycznego o znaczeniu systemowym, którego wyjaśnienie wzbogaca dorobek orzeczniczy Sądu Najwyższego, porządkuje istniejące linie interpretacyjne i wzmacnia jednolitość stosowania prawa. Chodzi o zagadnienie, którego rozstrzygnięcie nie sprowadza się do oceny prawnej jednostkowego stanu faktycznego, lecz umożliwia udzielenie odpowiedzi o charakterze uniwersalnym, mającej znaczenie także w innych, podobnych sprawach (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 grudnia 2008 r., III CSK 285/08).

Odnosnie do drugiej ze wskazanych przesłanek należy zauważyć, że warunki wymienione w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. odnoszą się rozłącznie do dwóch sytuacji: 1) wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i 2) wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (podając przedmiot i dane identyfikujące orzeczenia) (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 8 marca 2007 r., II CSK 84/07, z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, z 23 kwietnia 2015 r., I CSK 691/14 i z 30 listopada 2023 r., I CSK 6472/22). Konieczne jest wskazanie, że rozbieżności w orzecznictwie dotyczą

różnych spraw, a nie jednej, w której orzekające sądy powszechne mają odmienne poglądy na sprawę. Skarżącego obciąża obowiązek przedstawienia pogłębionej argumentacji prawnej wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Argumentacja ta powinna zawierać szczegółowy opis poważnych wątpliwości interpretacyjnych albo rozbieżności w orzecznictwie, a także wskazanie własnej propozycji interpretacyjnej (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 czerwca 2019 r., V CSK 613/18; z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09; z 23 kwietnia 2015 r., I CSK 691/14). W konsekwencji potrzeba wykładni przepisów prawnych istnieje jedynie wówczas, gdy co do konkretnego przepisu brak jednolitej lub utrwalonej judykatury, przyjęta wykładnia jest oczywiście błędna lub kontrowersyjna albo przepis nie doczekał się wykładni w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Skarżący powinien także wykazać, że wątpliwości interpretacyjne istnieją nadal w chwili orzekania w przedmiocie przyjęcia skargi kasacyjnej, co wymaga wskazania rozbieżnych orzeczeń, ich analizy oraz uzasadnienia, dlaczego rozbieżności te nie zostały dotychczas usunięte (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 30 listopada 2023 r., I CSK 6472/22; z 18 lipca 2024 r., I CSK 1225/23).

Natomiast wyróżniona w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zachodzi jedynie wtedy, gdy zasadność zarzutów podniesionych w skardze wynika *prima facie*, bez potrzeby pogłębionej analizy prawnej. Dotyczy to więc uchybień – przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji w skardze kasacyjnej – o charakterze elementarnym, polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał, względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym. Do wykazania oczywistej zasadności skargi powinno wystarczyć jedno konkretne twierdzenie, jedna stanowcza, przekonująca od razu teza, wskazująca racje podważające rozstrzygnięcie poddane krytyce i zaskarżeniu. Na tym właśnie polega „oczywista” zasadność środka zaskarżenia w rozumieniu przyjętym w art.

398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2019 r., IV CSK 307/19).

Postępowanie kasacyjne – poza sytuacją określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. – nie służy realizacji indywidualnego interesu strony, lecz ma na celu ochronę interesu publicznego poprzez zapewnienie jednolitości wykładni prawa oraz wkład w rozwój jurysprudencji. Tym samym, na etapie przedsądu brak jest podstaw do poszukiwania przesłanek przyjęcia skargi wyłącznie w treści zarzutów kasacyjnych – obowiązek ich wykazania ciąży na stronie skarżącej i nie może być przedmiotem rekonstruowania przez Sąd Najwyższy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147). Dlatego ocena spełnienia wskazanych przesłanek ogranicza się do analizy argumentacji przedstawionej w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi. Wniosek ten powinien być zredagowany w sposób umożliwiający ocenę, czy skarżący wykazał istnienie którejkolwiek z przesłanek z art. 398⁹ § 1 k.p.c. bez konieczności poszukiwania przez Sąd Najwyższy uchybień i argumentów w obrębie środka zaskarżenia.

Analizując powołane przez skarżącego przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, Sąd Najwyższy stwierdza, że nie zostały wykazane przez skarżącego przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2, jak również w pkt 4 k.p.c. uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W odniesieniu do przyczyn kasacyjnych z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. skarżący powołał się na potrzebę wykładni przepisów dotyczących potrącenia budzących poważne wątpliwości - w szczególności relacji między procesowym zarzutem potrącenia z art. 203¹ k.p.c. a skutkiem retroaktywnym potrącenia wynikającym z art. 499 k.c. na roszczenia akcesoryjne w postaci odsetek ustawowych za opóźnienie w zakresie roszczeń bezterminowych postawionych w stan wymagalności; możliwością dokonania potrąceń w pierwszej kolejności względem odsetek za opóźnienie, które mają charakter roszczenia akcesoryjnego, których wysokości potrącający nie przedstawił uprzednio do zapłaty stronie przeciwnej, chociażby poprzez ich kapitalizację w procesie sądowym – skutkującą rozbieżnościami w orzecznictwie sądów. Skarżący sformułował też cztery pytania dotyczące: (1) dopuszczalności zgłoszenia procesowego zarzutu potrącenia przez

pozwanego, który nie złożył materialnego oświadczenia o potrąceniu; (2) obowiązku sądu uwzględnienia materialnoprawnych skutków potrącenia dokonanego przez powoda mimo braku zarzutu procesowego z art. 203¹ k.p.c.; (3) wpływu retroaktywnego skutku potrącenia na istnienie roszczeń akcesoryjnych; (4) dopuszczalności potrącenia odsetek za opóźnienie w pierwszej kolejności, mimo że nie zostały one wcześniej przedstawione do zapłaty.

Sąd Najwyższy zauważa, że wskazane wyżej przez pozwanego przyczyny kasacyjne koncentrują się wokół problemu relacji między potrąceniem materialnym a możliwością badania w postępowaniu sądowym tych konsekwencji z uwagi na ograniczenie czasowe badania zarzutu potrącenia wynikającego z art. 203¹ § 2 k.p.c. W rozpoznanej sprawie pozwany na etapie postępowania apelacyjnego powołał się na skutki materialnoprawne potrącenia dokonanego przez powodów. Sąd drugiej instancji uznał, że zarzut ten nie mógł być przedmiotem rozpoznania z tej przyczyny, że pozwany powołał się na potrącenie po upływie terminu określonego w art. 203¹ § 2 k.p.c. Konsekwencją tej oceny prawnej Sądu drugiej instancji było zaniechanie oceny materialnoprawnej potrącenia dokonanego przez powodów, na które powołał się pozwany. Skarżący dąży do dokonania wykładni art. 203¹ k.p.c., zgodnie z którą przepis ten nie był przeszkodą do badania skutków materialnoprawnych potrącenia dokonanego przez powodów. W takim zaś wypadku aktualizowały się także zagadnienia prawne sformułowane w skardze kasacyjnej w odniesieniu do przepisów prawa materialnego dotyczących potrącenia. Z powyższego wynika, że zaktualizowanie się na etapie postępowania kasacyjnego potrzeby wykładni wyżej wymienionych przepisów prawa materialnego lub rozpoznania sformułowanych na ich tle zagadnień prawnych jest uzależnione od wcześniejszego skutecznego zaskarżenia skargą kasacyjną przepisu prawa procesowego (art. 203¹ § 2 k.p.c.) zastosowanego przez Sąd drugiej instancji dotyczącego potrącenia. Tymczasem w podstawach skargi kasacyjnej, które wyznaczają zakres kognicji Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym (art. 398¹³ § 1 k.p.c.), nie sformułowano prawidłowo skonstruowanego zarzutu naruszenia tego przepisu, który – co należy podkreślić – jest adresowany do sądu pierwszej instancji. Jeżeli sąd drugiej instancji stosuje ten przepis na etapie postępowania apelacyjnego, to czyni w związku z art. 391 § 1 k.p.c., który określa

zakres obowiązków sądu odwoławczego w zakresie stosowania przepisów postępowania pierwszoinstancyjnego. To właśnie art. 391 § 1 k.p.c. stanowi pomost normatywny, poprzez który regulacje dotyczące postępowania przed sądem pierwszej instancji – w tym art. 203¹ k.p.c. – znajdują odpowiednie zastosowanie w postępowaniu apelacyjnym. Skarżący powołał co prawda w podstawach skargi kasacyjnej art. 316 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., lecz nie powiązał z tym przepisem art. 203¹ k.p.c. Sąd drugiej instancji w omawianej kwestii prawnej nie naruszył art. 316 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., skoro dostrzegł, że na etapie postępowania apelacyjnego pozwany powołał się na potrącenie dokonane przez powodów (oświadczenie z 1 sierpnia 2024 r.), co podniósł pozwany w piśmie z 16 sierpnia 2024 r., oraz wskazał, z jakich przyczyn nie rozpoznał merytorycznie tej okoliczności w świetle właściwych przepisów prawa materialnego. Brak takiego powiązania czyni zarzut naruszenia art. 203¹ k.p.c. nieskutecznym, gdyż skarga kasacyjna może dotyczyć wyłącznie uchybień sądu drugiej instancji, a nie sądu pierwszej instancji. Przedmiotem postępowania kasacyjnego nie są bowiem orzeczenia sądów wydane w obu instancjach, lecz jedynie orzeczenie sądu drugiej instancji. W konsekwencji w skardze kasacyjnej w ramach podstawy kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. należy powołać przepisy prawa procesowego, które stosuje sąd drugiej instancji. Stanowisko to znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W wyroku z 22 stycznia 2015 r., III CSK 153/14, Sąd Najwyższy wskazał, że możliwość powoływania w skardze kasacyjnej naruszeń przepisów postępowania przed sądem pierwszej instancji istnieje jedynie wtedy, gdy skarżący wykaże ich związek z naruszeniem odpowiedniego przepisu postępowania odwoławczego albo gdy przepis pierwszoinstancyjny miał być stosowany odpowiednio w drugiej instancji na podstawie art. 391 § 1 k.p.c. W przeciwnym razie zarzut taki pozostaje bezprzedmiotowy, gdyż nie dotyczy uchybienia sądu odwoławczego. Tożsame stanowisko zostało potwierdzone w najnowszym orzecznictwie. W wyroku z 29 kwietnia 2025 r., II CSKP 1138/24, Sąd Najwyższy wyraźnie podkreślił, że art. 203¹ § 2 k.p.c. jest przepisem regulującym postępowanie przed sądem pierwszej instancji, a skuteczne zarzucenie jego naruszenia przez sąd drugiej instancji w skardze kasacyjnej wymaga objęcia zarzutem również art. 391 § 1 k.p.c. jako przepisu nakazującego odpowiednie

stosowanie regulacji pierwszoinstancyjnych w postępowaniu apelacyjnym. Brak takiego powiązania wyłącza możliwość merytorycznego rozpoznania zarzutu. Sąd Najwyższy podkreślił również, że w takiej sytuacji bezprzedmiotowe stają się dalsze zarzuty materialnoprawne, jeżeli są one oparte na wadliwie skonstruowanym zarzucie procesowym dotyczącym potrącenia. W niniejszej sprawie skarżący nie powiązał zarzutu naruszenia art. 203¹ k.p.c. z art. 391 § 1 k.p.c., co czyni ten zarzut nieskutecznym i wyłącza możliwość uczynienia go przedmiotem kontroli kasacyjnej. W konsekwencji bezprzedmiotowe pozostają formułowane przez skarżącego zagadnienia prawne, w tym dotyczące relacji między potrąceniem materialnym i procesowym, retroaktywności potrącenia oraz odsetek, skoro skarga kasacyjna z powodu wyżej wykazanej ułomności nie może prowadzić do skutecznego podważenia oceny Sądu Apelacyjnego, że przeszkodą do badania skutków materialnoprawnych potrącenia dokonanego przez powodów stanowił art. 203¹ § 2 k.p.c., który Sąd ten mógł zastosować jedynie w związku z art. 391 § 1 k.p.c. W konsekwencji zarówno wskazana przez skarżącego „potrzeba wykładni przepisów prawa” (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), jak i „istotne zagadnienia prawne” (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) dotyczące przepisów prawa materialnego nie mogły stanowić podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Nie zachodzi również zgłoszona ewentualnie przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Skarżący nie wykazał oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Argumentacja przedstawiona na poparcie tej przesłanki sprowadza się do twierdzenia, że Sąd Apelacyjny zaniechał uwzględnienia materialnoprawnych skutków oświadczenia o potrąceniu złożonego przez powodów oraz wynikającego z niego – zdaniem skarżącego – umorzenia wierzytelności dochodzonej pozwem, co miałoby prowadzić do nierozpoznania istoty sprawy. Twierdzenie to opiera się jednak na założeniu, że Sąd drugiej instancji był zobowiązany do uwzględnienia skutków potrącenia niezależnie od terminu podniesienia tej kwestii w procesie. Takie założenie – abstrahując od jego merytorycznej zasadności - wymagałoby jednak uprzedniego wykazania, że doszło do naruszenia art. 203¹ k.p.c. stosowanego odpowiednio na podstawie art. 391 § 1 k.p.c., co jak wyjaśniono wyżej nie zostało w skardze kasacyjnej skutecznie zaczepione. Niezależnie od tego argumentu stanowisko skarżącego, który we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do

rozpoznania powołuje się równocześnie na przesłankę potrzeby wykładni przepisów prawa oraz występowania istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.), a jednocześnie – ewentualnie – na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), odnosząc wszystkie te przesłanki do tej samej regulacji prawnej i tego samego stanu faktycznego, jest wewnętrznie sprzeczne. Jeżeli dany przepis budzi wątpliwości, jest rozbieżnie interpretowany przez sądy lub stanowi źródło istotnego zagadnienia prawnego, to nie sposób twierdzić, że jego naruszenie może być oczywiste. Jeżeli bowiem w sprawie rzeczywiście występuje potrzeba wykładni przepisów prawa lub istotne zagadnienie prawne, od którego wyjaśnienia zależy prawidłowe rozstrzygnięcie sprawy, to ewentualny błąd orzeczniczy popełniony przez sąd drugiej instancji nie może mieć charakteru oczywistego i podstawowego. Z kolei oczywista zasadność skargi kasacyjnej wyklucza istnienie poważnych, nierozstrzygniętych wątpliwości prawnych, w tym wymagających wykładni, które mogłyby uzasadniać przyjęcie skargi na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 lub 2 k.p.c. (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 19 kwietnia 2016 r., I CSK 477/15, z 19 kwietnia 2018 r., I CSK 707/17 i z 17 kwietnia 2025 r., I CSK 1178/24). Powołanie tych przesłanek jednocześnie świadczy zatem o braku spójności argumentacji skarżącego i dodatkowo potwierdza, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej nie został należycie uzasadniony. Uwzględniając powyższe nie została wykazana przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. uzasadniająca przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Wskazać należy również, że nie zachodzi nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę – w granicach zaskarżenia – z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego – na stosowany wniosek zawarty w odpowiedzi na skargę kasacyjną – orzeczono na podstawie art. 108 § 1 k.p.c., obciążając nimi na podstawie art. 98 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. stronę pozwaną, która przegrała sprawę w postępowaniu kasacyjnym.

Dariusz Dończyk

(A.G.)

[SOP]